

Esenin, Gete vorbesc diferit de alții și vorbesc frumos, iar noi ne întoarcem din nou și din nou să-i ascultăm, pentru că ei pot asculta acest sunet al liniștii.

Dacă vom face o concluzie despre fraza lui Heidegger „Limba este casa Ființei”, dar aceasta desigur ar sărăci analiza făcută mai sus, am putea spune că limba ființează ca realizarea deosebirii lumii și a lucrurilor și că în esența sa limba este sunetul liniștii. Lumea în esența sa este liniștită, cum învățau și orientalii. Cine poate descoperi această liniște poate vorbi despre ea, și aceasta poate fi în momente de mare inspirație a geniilor, ca de exemplu, ceea ce a putut să spună oamenii Ludwig van Beethoven prin „Sonata lunii”.

Referințe bibliografice

1. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 3
2. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 4
3. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 4
4. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 7
5. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 7
6. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 8
7. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 9
8. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 10
9. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 11
10. Мартин Хайдеггер. Язык., С. – Петербург, 1991, стр. 12

Actualitatea reflecțiilor lui C.Rădulescu-Motru despre specificul și importanța învățământului filosofic

Svetlana Coandă,
doctor habilitat,
conferențiar universitar, USM.

Mulți dintre marii noștri înaintași, gânditori profunzi, creatori de sisteme filosofice originale au fost, concomitent, și mari pedagogi, profesori universitari cu vaste cunoștințe în domeniu, cunoștințe care pot fi aplicate și în procesul educațional contemporan.

Una dintre aceste personalități proeminente este C.Rădulescu-Motru. Renumitul filosof avea o mare experiență pedagogică, fiind profesor la facultatea de Filosofie și Litere a Universității din București, unde, după cum mărturisea singur, timp de patruzeci de ani a avut ocazia să cunoască de aproape „capitalul de educație filosofică” atât a absolvenților de școală secundară, cât și a studenților.[1]

Convingerea lui era că un filosof trebuie să fie „un educator și un gânditor în același timp... Vocația filosofului cuprinde, pe lângă gândire, și stăruința depusă de el pentru perfecționarea vieții sufletești a contemporanilor”[2]

Marele gânditor accentua că pentru a obține rezultate și originalitate în filosofie, este nevoie de o muncă cinstită bazată pe vaste cunoștințe necesare și o inteligență de elită.

În Universități, considera C.Rădulescu-Motru, filosofia trebuie să se studieze cu scopul de a „forma cugetători de elită, care să influențeze apoi asupra culturii naționale” și regreta că în Universitățile din timpul său acest imperativ nu era unul prioritar.

Ca și L. Blaga, C.Rădulescu-Motru susținea că, spre avantajul unui bun învățământ filosofic, nu sunt suficiente doar cursurile teoretice, ci este necesară, urmând exemplul Universităților Germaniei, și organizarea de seminarii. „Un bun învățământ filosofic nu se poate da fără o serioasă organizare seminarială pe lângă catedră”, menționa el în studiul *Învățământul filosofic în universitățile noastre*. El propune, urmând exemplul Universităților din Germania, ca în Universitățile din România să fie următoarele seminarii filosofice: „de istoria filosofiei, de psihologie, de pedagogie și de sociologie”, care pot constitui, totodată, patru catedre fundamentale de filosofie. [3] Ca urmare, menționa C.Rădulescu-Motru, profesorii titulari ai acestor patru catedre, care concomitent vor fi și „directori de seminarii”, vor avea îndatorirea ca, pe lângă cursul obiectului de bază, să introducă și alte cursuri, cum ar fi cursul de Logica, de Estetică, de Morală, de Teoria cunoașterii etc. În continuare, el propune o modalitate de grupare a disciplinelor filosofice, modalitate care „să dea o bază temeinică” dezvoltării învățământului filosofic, și anume: „1) Istoria filosofiei și Logica; 2) Psihologia și Estetica; 3) Pedagogia; 4) Sociologia și Morala.” [4]

Reputatul profesor universitar considera că aceste patru grupuri de materii filosofice constituie, într-adevăr, filosofia timpului său, și, în aceste domenii se pot aplica metode deosebite de cercetare. Pentru Istoria filosofiei și Logică cele mai eficiente sunt, în viziunea lui, metoda istorică și dialectică; în Psihologie – metoda experimentală; în Sociologie și Morală – metoda comparativă, iar în Pedagogie – toate metodele, subordonate unui punct de vedere practic. În așa mod, studenții care vor frecventa aceste seminarii vor cunoaște toate metodele de cercetare în domeniul filosofiei, vor face lucrări practice și vor obține cunoștințe de valoare, menționa el. Spre deosebire de L. Blaga, C.Rădulescu-Motru consideră că, în unele cazuri, drept că temporar, seminarele pot funcționa și sub conducerea „docenților sau a asistenților alipiți la cele patru catedre fundamentale.”

C.Rădulescu-Motru era convins că cel mai important rol al filosofiei este rolul educativ, filosofia fiind, de la origine orientată spre „perfectarea omului sub raportul conduitei și al mentalității”. [5] El evidențiază trăsăturile filosofiei în

modul următor: „Filosofia a fost și este, în primul rând, înțelepciune; adică: gând și faptă cumpănită. Gând cumpănit: prin ordinea și unitatea puse în cunoștințe; faptă cumpănită: prin stabilirea principiilor din care decurg normele de conduită... Un om de cultură filosofică este presupus a fi înzestrat cu spirit critic în judecată și, în același timp, stăpân pe hotărârile voinței”.[6]

În România cei ce scriu și promovează filosofia sunt, în primul rând, profesorii de filosofie, și prin urmare, menționa marele nostru gânditor, aici există cele mai bune condiții ca filosofia să-și îndeplinească rolul său educativ. Însă, observa el cu regret, aceasta nu întotdeauna se reușește, deoarece este nevoie de un corp profesoral pregătit să explice cu înțelegere, cu mare cointeresare rolul educativ al filosofiei. În articolul său *Rolul educativ al filosofiei*, C.Rădulescu-Motru indică și explică cele mai principale sarcini ale profesorului de filosofie, sarcini și rigori care și-au păstrat importanța și pentru învățământul filosofic contemporan:

- Profesorul trebuie să-i învețe pe elevii săi să simtă deosebirea „dintre cunoștințele primite în mod obișnuit din carte sau din tradiția orală și convingerile personale, dobândite prin cumpănire și verificare de argumente”.

- Profesorul trebuie să-i deprindă pe elevi să judece în mod critic, adică filosofic, „pentru a-i înarma, pentru mai târziu, în contra frazeologiei deșarte și a idolatriei.”

- Profesorul de filosofie trebuie să trezească puterea judecății, nu doar să încarce memoria.

- Cei ce studiază filosofia trebuie să fie familiarizați cu științele naturii și cu logica; ei trebuie să înțeleagă că „în știință nimic nu este fix, ci totul este în devenire; o teorie științifică, fie ea cât de perfectă, are în ea însuși germele prefacerii ei.” și aceasta este cauza apariției unei diversități de curente filosofice.

- Profesorul de filosofie trebuie să aplice mijloace pedagogice cu totul excepționale, deoarece el trebuie să formeze elevul nu după un tip profesional existent, cunoscut, ci „după un ideal, care va fi să se realizeze în viitor, ca un tip de om nou”.

- Profesorul de filosofie trebuie să fie conștient de faptul că elevul are deja unele cunoștințe vechi, unele fantezii mitologice, și totodată, are o minte iscoditoare, nerăbdătoare să pună tot felul de întrebări. Pentru a obține încrederea și recunoștința elevului, profesorul trebuie să explice absurditatea unor anticipații de-ale lui, să-l descătușeze „din vraja gândirii mitice” și „să-l deprindă a folosi raționamentul logic în locul fanteziei.”, să-l înarmeze „cu certitudini logice și morale”.

- Este necesar să se aleagă riguros concepțiile filosofice care urmează să fie predate la lecțiile de filosofie și să se precizeze terminologia filosofică, ceea ce înlesnește formarea unei judecăți critice la elevi.

- Profesorul de filosofie are sarcina să explice că nu există „cea mai bună filosofie”, deoarece „filosofia nu este ca un elixir de basm, bun pentru orice și întotdeauna, ci că ea are o evoluție, reprezentată prin diferite sistematizări, și că fiecare din aceste sistematizări are rolul de a găsi un acord între diferendele ivite în cultul culturii omenești, că ea prin urmare nu poate fi bună pentru toate timpurile și pentru toate popoarele, ci este bună pentru epoca și pentru poporul care o așteaptă.”[7]

C.Rădulescu-Motru era de părerea că studierea filosofiei trebuie începută în școala secundară și continuată în învățământul universitar. Argumente expuse de el în favoarea studierii filosofiei și în învățământul secundar sunt destul de convingătoare și rămân valabile și pentru învățământul secundar actual:

- nu toți elevii din școala secundară își continuă studiile la Universitate și intră în viața practică fără principiile ce i le poate educa filosofia; or, lecțiile de filosofie în școală nu au scopul de a da elevului cunoștințe numeroase de filosofie (aceste cunoștințe le va da învățământul universitar), ci de a-i da acestuia o educație, „care să mijlocească maturizarea minții și a conduitei morale”.

- un stat modern european are nevoie de cetățeni „înzestrați cu o judecată critică și cu o voință cumpănită”;

- doar prin intermediul gândirii filosofice poate fi educat idealul patriotic, conștiința de solidaritate cetățenească;

- filosofia, fiind foarte atractivă pentru tineri, ei sunt adesea atrași de teorii filosofice radicale. Pentru a-i proteja pe tineri de filosofii primejdioase, e necesar de a preda, începând cu școala secundară, „o filosofie folositoare lor și statului.”[8]

O problemă importantă pe care C.Rădulescu-Motru o pune în discuție este necesitatea de a alege riguros concepțiile, subiectele ce urmează să fie predate la lecțiile de filosofie. Această alegere, considera renumitul pedagog, este foarte responsabilă și trebuie să se facă „în legătură cu progresul științei, moralei și al ideii naționale”. Desigur, cea mai bună alegere în acest sens o poate face însuși profesorul care face lecțiile, deoarece el cunoaște nivelul intelectual și moral al elevilor săi, știe de ce mijloace dispune școala sa. Dacă profesorul ar putea să-și aleagă singur subiectul lecțiilor sale de filosofie, aceasta ar fi, în viziunea lui C.Rădulescu-Motru „idealul pedagogic”. Însă, fiindcă atât organizarea de atunci, a învățământului public, cât și din timpurile noastre, nu permite o astfel de independență, C.Rădulescu-Motru vine cu o propunere, acceptabilă, credem, și pentru timpurile noastre, și anume: ca autoritățile să fixeze un număr de subiecte din care profesorul să aleagă în așa mod, încât învățământul filosofic să-și manifeste cât mai eficient rolul său educativ.

În lucrările sale, C. Rădulescu - Motru accentuează însemnătatea studierii filosofiei pentru educarea tinerei generații. Gândirea filosofică, predată în

Universităţi are meritul de a întreţine în tânăra generaţie aspiraţia spre creaţii originale, îmbogăţind prin aceasta viaţa spirituală a popoarelor, menţiona gânditorul român.

Un rol important are filosofia şi pentru formarea omului de ştiinţă, fiindcă „filosofia constituie cea mai bună pregătire pentru formarea spiritului ştiinţific în genere.”[9] Rezultă deci că, în viziunea lui C.Rădulescu-Motru, rolul principal al filosofiei pentru specialiştii din diferite domenii ale ştiinţei se manifestă în formarea spiritului ştiinţific al acestora.

Spiritul ştiinţific constă, în primul rând, în capacitatea de a avea atitudine critică, gândire critică, adică, cum explica C.Rădulescu-Motru, prin muncă şi stăpânire de sine de „domolit înclinaţia ...spre tot ce este extraordinar şi mistic...spre imitaţie” şi de întărit atenţia şi reflectarea. În acest mediu va fi posibilă dezvoltarea ştiinţei.

Spiritul ştiinţific se manifestă prin atitudine critică ce deschide perspectiva vederii, a auzului şi a gândirii spre adevăr şi evită superstiţiile şi minciunile; Perspectiva omului de ştiinţă de astăzi nu mai este „perspectiva naivă a simţurilor, ci este o perspectivă care nu se poate câştiga decât în urma reflecţiei critice.”[10]

Filosofia, în special *Teoria cunoaşterii* şi *Metafizica* s-a preocupat de înţelegerea funcţiilor conştiinţei omeneşti, menţiona C.Rădulescu-Motru, şi prin aceasta a obţinut numeroase rezultate de care se pot folosi ştiinţele. El declară ferm că „spirit ştiinţific are astăzi numai acela care posedă o înţelegere clară a funcţiilor conştiinţei omeneşti. De înţelegerea acestor funcţii depinde înţelegerea axiomelor geometriei şi a matematicilor în genere.”[11] Reieşind din funcţiile conştiinţei putem, de asemenea, înţelege criteriul de valoare cu care operează economistul şi istoricul.

Totodată, spiritul ştiinţific presupune şi capacitatea de previziune, iar această capacitate este dezvoltată la omul de ştiinţă de cunoştinţele filosofice.

Concluzia lui C.Rădulescu-Motru este că un adevărat om de ştiinţă este cel ce posedă un înalt spirit ştiinţific, iar formarea spiritului ştiinţific este asigurată de filosofie.

Aşadar, C.Rădulescu-Motru, personalitate proeminentă a filosofiei şi pedagogiei româneşti, menţiona ca prioritate educaţională învăţământul filosofic, explica convingător rolul educativ al acestui tip de învăţământ şi însemnătatea pentru formarea specialiştilor din diferite domenii ale ştiinţei. Concluziile şi recomandările marelui nostru înaintaş îşi păstrează valabilitatea şi actualitatea, iar valorificarea lor ar contribui semnificativ la îmbunătăţirea procesului educaţional contemporan.

Referinţe bibliografice

1. C.Rădulescu-Motru, *Rolul educativ al filosofiei*, în C.Rădulescu-Motru, *Filosofia în România veche*, Editura „Ștefan Lupașcu”, Iași, 2008, p.106.
2. C.Rădulescu-Motru, *Gîndirea filosofică. Înțelesul și scopul*, în: C.Rădulescu-Motru, *Filosofia în România veche*, Editura „Ștefan Lupașcu”, Iași, 2008, p.115.
3. C.Rădulescu-Motru, *Învățămîntul filosofic în universitățile noastre*, în C.Rădulescu-Motru, *Filosofia în România veche*, Editura „Ștefan Lupașcu”, Iași, 2008, p.90.
4. Ibidem.
5. C.Rădulescu-Motru, *Rolul educativ al filosofiei*, în C.Rădulescu-Motru, *Filosofia în România veche*, Editura „Ștefan Lupașcu”, Iași, 2008, p.93.
6. Ibidem.
7. Ibidem, p.95-111.
8. Ibidem, p.112, p.106.
9. C.Rădulescu-Motru, *Însemnătatea filosofiei pentru formarea spiritului științific*, în: C.Rădulescu-Motru, *Filosofia în România veche*, Editura „Ștefan Lupașcu”, Iași, 2008, p.139.
10. Ibidem, p.140.
11. Ibidem, p.141.

Conflictul dintre generații în perioada de tranziție postcomunistă

Valeriu Capcelea,
 doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar,
 catedra Științe Socio-umane și Asistență Socială,
 Universitatea de Stat „Alec Russo”, m. Bălți,

Problema armonizării relațiilor dintre generații a fost tratată la toate etapele dezvoltării civilizației umane. Încă în antichitate, marele filosof chinez Confucius, scria că în momentele de schimbare socială, în mod inevitabil se pune problema valorii trecutului pentru prezent. În opinia lui, respectul față de părinți și stima față de frații mai mari reprezintă baza omeniei și, din această cauză, „ar fi incorect de a califica respectul din partea fiilor ca ceva secund față de morală, el face o concretizare a moralei. El este însuși morală, examinată în aspectul interacțiunii dintre generații. Tatăl este pentru fiu instanța ultimă și totodată o instanța morală absolută. Respectul fiului („Seao”) către tatăl său și concomitent grija tatălui față de fiul său reprezintă o relație morală primară ce nu se poate dezagrega. Nu există nici un principiu sau împrejurare, nu există absolut nimic